

LITURGICKÁ VÝCHOVA V KATECHEZI

Praha, únor 2013
ThLic. Ing. Marie Zimmermannová

Široké téma

Moje cíle:

- 1) přehled o obsahu (bez nároku na úplnost)
- 2) nabídka praktických ukázek a podnětů

Struktura přednášky

1. Liturgická výchova v katechezi: etapy vývoje
2. Úkoly liturgické výchovy v katechezi
3. Katechetické koncepty a jejich přínos liturgické výchově
4. Praktické ukázky

I.
**VÝVOJ LITURGICKÉ VÝCHOVY
V KATECHEZI**

Etapy vývoje

- STAROVĚK: proces křesťanské iniciace; mystagogické katecheze
- od 4. stol.: zánik katechumenátu, odtržení iniciačních svátostí, zánik katecheze
 - 1215 nařízení přijímat alespoň jednou za rok (první příručky, z katecheze se stává výuka)
 - 1566 vydání Římského katechismu: svátosti jako součást Božího plánu spásy
- biblické, liturgické a katechetické hnutí (inspirace ze starokřesťanské praxe)

Etapy vývoje: Cesty katecheze č. 3/2010

Starověk: mystagogické katecheze: ukázat za jednotlivými obřady to, co je očím neviditelné, a to odkazem na Boží jednání v dějinách spásy, zejména ve Starém zákoně.

Dnes velmi aktuální: důležitý pramen pro porozumění symbolickému jednání v liturgii; pro obsah - nový styl (D. Vopřada: Mystagogie jako uvedení do tajemství Krista v rané církvi

1915: Katechetský věstník, Jan Pořický – kněz, katecheta

Katecheze o obřadech mešních:

„Chtěl jsem zjednodušiti a zpříjemniti učení o mešních obřadech. Prostý výčet obřadů zdá se mi neužitečnou trýzní. Proto přidržel jsem se metody historické. Chci ukázati, jak vlastně mše sv. se vyvinula. Výhoda přitom jest, že výklad se stane hodně zajímavým, vystupuje tu do popředí tolik imponující stáří našeho náboženství, pochopí se, proč kněz ty různé úkony koná a utkví to dále v paměti.

Kromě toho myslím, že bychom neměli vykládat a žádati od žáků úplný výčet všech obřadů – vždyť nemáme před sebou bohoslovce. Omezmež se raději jen na věci

hlavní a z vedlejších uvedme pouze to, co bije do očí.

Motivace: „Abyste také cítili, že jsou krásné, musíte jim rozuměti -----j uuswwii
z.d.be zavaděň.

My dnes začneme si vykládati
že jsou krásné, musíte jim rozuměli,
rozuměl, co kněz při mši Sv., při
učte se!
právě tyto mešní obřady. Abyste také cítili,
Byla by to hanba také, kdyby katolík ne-
té oběti nejsvětější, koná. Tedy" pozor . . .

Oběť Ježíše Krista má jiné chápání

Co má vliv na podobu liturgické výchovy v katechezi?

- chápání církve
- chápání liturgie
- chápání katecheze
- metodologický přístup ke katechezi

Chápání církve:

Církev se formuje jako společenství učedníků, učedník uvádí nového učedníka do poznání Krista a do životního stylu učedníka Kristova.

Později je církev stále více „baštou“ pravdy, kterou musí obhajovat: důraz na vzdělání ve víře; poslušnost věřících

Období uvědomění si zodpovědnosti za svět a otevírání se světu: církev jako svátost spásy; mystické tělo Kristovo, putující Boží lid

Chápání liturgie:

Církev v prvních dobách „láme chléb“ na památku svého Mistra.

V učebnicích liturgiky pro žáky měšťanských a středních škol z počátku 20. stol. čteme, že: Liturgie je veřejnou službu za Boží lid (např. E. Žák, Liturgika, 1931). či veřejnou službou prokázanou lidu (A. Podlaha).

Dnes: liturgie je činem lidu (celého shromážděného společenství)

Katecheze jako výuka

- v 1. pol. 20. stol. se vyučovalo:
 - o osobách bohoslužebných
 - o místech, nářadí a rouchách bohoslužebných
 - o čase čili roku církevním
 - o úkonech čili obřadech bohoslužebných (mši sv., svátostech, svátostinách a pobožnostech církevních)

- Katechetické hnutí: jedním z prvních dokumentů byl italský dokument *Rinnovamento della catechesi*, kde se o výkladu liturgických znamení uvádí:
 - liturgická katecheze má pomáhat křesťanům, aby chápali cenu liturgických znamení, kterými se Bůh zjevuje a sděluje (události spásy)
 - Současná historie naplňuje Boží příslibení. Znameními, která mají rozmanitou účinnost, předjímá a připravuje budoucí a definitivní plnost (př. očištění při křtu nebo ve svátosti smíření – příslib svatosti, dokonalosti jako Bůh; společenství pokřtěných u stolu Páně – co předjímá? Společenství svatých, lásku, sdílení...).
 - katecheta má pozorně studovat a vykládat smysl liturgických znamení: někdy skrytý, ale nevyčerpatelný a živý (pokusím se ukázat u křtu a vody) – nejde jen o přirozenou symboliku, ale také co vyjadřují v dějinách staré a nové úmluvy (voda, chléb, shromáždění, společné kráčení v průvodu, zpěv, mlčení ... souvislost s naší spásou).
 - důraz na znamení: umožnit věřícím přechod od viditelných znamení k jejich neviditelnému tajemství, která v nich dává Bůh poznat a která sděluje.
- V tomto duchu jsou viditelnými znameními i bohoslužebné osoby (např. kněz, který zastupuje Krista); bohoslužebná místa (ambon, oltář a vztah mezi nimi); liturgický rok (dějinnost spásy); úkony spojené s jednotlivými Božími činy jak ve SZ, tak v NZ

S tím, co bylo řečeno, úzce souvisí metodologický přístup ke katechezi. Podívejme se na některé ukázky (od poč. 20. stol.).

Příklad: vývoj pojetí svátostí

- Svátost je viditelné a působivé znamení neviditelné milosti, kteréž od Ježíše Krista k našemu posvěcení ustanoveno jest.
PODLAHA Ant. Katolická liturgika. Praha, 1903.
- Církev má býti podle vůle Kristovy prostřednicí spásy. Proto se jí Kristus odevzdal do rukou, a to především ve svátostech, aby zachovávaly mezi lidmi jej a jeho dílo a zjednávaly tak lidem jeho milosti.
- Svátost je vnější, Ježíšem Kristem ustanovené znamení, jíž se nám uděluje milost Kristova.
1947: přepracované 13. vyd. (J. Hronek)

Ukázka z učebnice Katolické liturgiky vydané pro střední školy A. Podlahou (1865 – 1932), [český římskokatolický kněz](#), [teolog](#), [archeolog](#), [historik umění](#) a [docent Univerzity Karlovy](#). V letech [1919–1930](#) byl [generálním vikářem pražské arcidiecéze](#) a od roku [1920 pomocným biskupem pražským](#) a [titulárním biskupem](#) z Pafu.

Svátost je viditelné a působivé znamení neviditelné milosti, kteréž od Ježíše Krista k našemu posvěcení ustanoveno jest.

Vnitřní milost zevně naznačuje.

Znamením rozumíme vše, co něco jiného naznačuje.

„Působivá“ je proto, protože vnitřní milost nejen naznačuje, nýbrž i působí. Tu moc mají svátosti od Ježíše Krista, který je ustanovil.

Text vycházel z Velkého katechismu

J. Hronek, žák A. Podlahy a v té době také docent katechetiky v roce 1947 publikuje 13. přepracované vydání liturgiky, v němž zní úvod kapitoly „Svátosti obecně“ následovně (viz snímek).

Možná vám to již připomíná učení Lumen Gentium o církvi jako „všeobecné svátosti spásy“, které bylo formulováno o více než 25 let později.

Příklad: vývoj pojetí svátostí

- Všechno vychází z Kristových Velikonoc
- Kristus je jediná svátost setkání mezi Bohem a lidmi
- Dílo našeho vykoupení neustále zpřítomňuje církev ve svátostech
- Svátosti jsou původní prameny nového života, který dává Otec věřícím tím že je posvěcuje Duchem poslaným od Krista. Vede je ke svatosti. Každý svátostný úkon je tedy **osobním setkáním Pána Ježíše** s těmi, kdo přijímají s osvícenou a aktivní vírou svátost a snaží se přiměřeně a věrně spolupracovat s její milostí.

Paolo Giglioni. *Svátosti Krista a církve*. KNA, 1996.

Příklad: chápání svátosti

- 2004: Metodika „Rosteme ve víře“ pro 7. ročník ZŠ:
 - Obraz stromu, který má své kořeny v zemi, odkud čerpá svou životní sílu, je obrazem člověka zakořeněného v Bohu. Tekoucí vody jsou znamením milosti, ke které nám Ježíš Kristus svou smrtí a vzkříšením otevřel cestu. Viditelným a reálným vyjádřením tohoto „pramene milosti“ jsou svátosti

Pro křest: Voda se stává znamením lidského života, který Kristus – pramen věčného života – proměňuje v nový život a dává mu nový smysl a hodnotu. Viditelným znamením tohoto děje je svátost křtu, která otvírá člověku pramen milosti..

Co se týče metodologie celé této metodiky, objevíme v ní vzhledem k liturgické výchově jednu velkou obtíž:

Na jedné straně je zde řada velmi zdařilých postupů od přirozené látky (voda, olej) přes znamení v Bibli až k liturgickým znamením. Ale nešťastné uspořádání: snaha dodržet souvislost s liturgickým rokem. Výsledkem pak například je, že na začátku školního roku meditujete s dětmi o smrti člověka a křesťanské víře ve věčný život, pak se teprve Spasitel vtělí a o Velikonocích zemře a vstane z mrtvých. Co se tím stane? Minimálně nemůžeme propojit Velikonoce jako střed a pramen svátostného dění s jednotlivými svátostmi, které k němu mají vztah.

II.

ÚKOLY LITURGICKÉ VÝCHOVY V KATECHEZI

II. VS: Sacrosanctum concilium

„... je horoucí touhou Matky církve, aby byli **všichni věřící** formováni k plné, uvědomělé a **aktivní účasti na liturgickém slavení**, která je vyžadována samou povahou liturgie a pro kterou křesťanský lid jako „vyvolený rod, královské kněžstvo a svatý národ, vykoupený lid“ (1 P 2,9; Ef 2, 4-5), má **právo a povinnost z moci křtu**.“
(SC 14)

II. VS: Sacrosanctum concilium

Farní společenství prožívá aktivně liturgii jako:

- vrcholné setkání s Bohem, kterého oslavuje a nechá se jím posvěcovat;
- žije jako společenství bratří a sester, kteří jsou „jedno v lásce“;
- věřící jsou zapálení pro lásku Kristovu
- a svým životem dosvědčují, co vírou přijali.
(srov. SC 10)

Nejde jen o jedince, ale o celé slavící společenství.

VDK: liturgická výchova

Základní úlohy katecheze: pomoci k poznávání, slavení, prožívání a kontemplaci Kristova tajemství (čl. 85)

Liturgická výchova

- „Kristus je stále **přítomen** ve své církvi, především v liturgických úkonech“.
- **Společenství s Ježíšem Kristem** přivádí ke slavení jeho spásné přítomnosti ve svátostech, zvláště pak v eucharistii.

VDK: liturgická výchova

- Církev si vroucně přeje, aby všichni věřící byli přivedeni k té **plné, vědomé a aktivní účasti**, kterou vyžaduje podstata samotné liturgie a důstojnost jejich **křestního kněžství**.
- Katecheze proto musí nejen napomáhat k poznání **významu liturgie a svátostí**, ale také vychovávat učedníky Ježíše Krista „k **modlitbě**, k **děkování**, k **pokání**, k **důvěrné prosbě**, ke **smyslu pro komunitu** a k **řeči symbolů...**“, protože toto vše je nezbytné pro opravdový liturgický život.

Křestní kněžství: podstatou kněžství je přinášení oběti. Milosrdenství: dialog lásky (přijímání, díkůvzdání, odevzdávání, předávání)

Úkoly katecheze v lit. výchově - shrnutí

- rozvíjet dar křtu v realizaci povolání mít aktivní účast na Ježíšově kněžské, prorocké a královské službě
- porozumět duchu liturgie a rozvíjet schopnost ji aktivně slavit
- uvádět do smyslu a průběhu slavení svátostí
- uvádět do křesťanského tajemství
- podporovat a posilovat sounáležitost věřících s církví
- chápat účast na liturgickém slavení jako službu

Na základě toho, co bylo dosud řečeno můžeme shrnout úkoly katecheze do těchto bodů:

1. rozvíjet dar křtu v realizaci povolání mít aktivní účast na Ježíšově kněžské, prorocké a královské službě (příležitosti: doba vánoční (Ježíšův křest – Boží syn, dcera); doba postní a velikonoční (příprava na obnovu křestních slibů); začátek příprav k přijetí iniciačních svátostí, ale také všech ostatních – všechny mají svůj počátek ve křtu – v přijetí účasti na životě Boží Trojice
2. porozumět duchu liturgie a rozvíjet schopnost ji aktivně slavit
3. uvádět do smyslu a průběhu slavení svátostí
4. uvádět do křesťanského tajemství
5. podporovat a posilovat sounáležitost věřících s církví
6. chápat účast na liturgickém slavení jako službu

Prameny pro liturgickou výchovu v katechezi

➤ Základní prameny:

- Písmo svaté (události dějin spásy, modlitby, rituály...)
- Slavení liturgie církve (liturgické knihy)
- Katechismus katolické církve, kap. 2: Slavení křesťanského tajemství

• Další prameny:

- patristické texty (mystagogický výklad liturgických znamení)
- liturgika (publikace, články)
- metodologie pro liturgickou výchovu

Liturgickou výchovu lze konat různými způsoby. My se omezíme na liturgickou výchovu v katechezi. Ta může být systematická nebo příležitostná.

Systematická: je ústředním tématem katecheze (nelze o ní jen pojednávat, je třeba také slavit – mít prožitek slavení) Příklad: příprava prvokomunikantů

Příležitostná: při probírání biblických textů se může nabízet upozornění na liturgický symbol: např. uzdravení hluchoněmého a obřad Efatha, který nemusí být vyhrazen pouze katechumenům, ale může se objevit i při přípravě prvokomunikantů a biřmovanců. To se týká i žehnání či modliteb jako je Zachariášovo, Mariino či Simeonovo kantikum. Proč se je církev modlí pravidelně v Denní modlitbě církve? Co znamená „Pane, otevři mé rty.“ apod.

Z jakých pramenů vycházíme při přípravě liturgické katecheze? Písmo svaté a liturgické knihy (význam obřadů, texty modliteb, popis gest, biblická čtení). Syntézu těchto dvou pramenů máme popsánu v KKC. V praktické části se zmíním o některých pomůckách ke křtu a sv. smíření.

Význam dalších pramenů.

V českém jazyce nemáme příliš mnoho materiálů, které by nám nabídli vhodnou metodologii katechetické práce při liturgické výchově. Některé pokusy jsme učinili v CK, doporučuji též již zmíněnou publikaci Paola Giglioniho.

Metodologie liturgické výchovy v katechezi

➤ Kritéria:

- pohled víry
- souvislost tématu s velikonočním tajemstvím a s poselstvím celé Bible
- výchova k aktivní účasti věřících na slavení liturgie
- uvádění do slavení tajemství: metodou má být liturgická mystagogie
- vedení ke spolupráci s Boží milostí

- věrnost Bohu a věrnost člověku

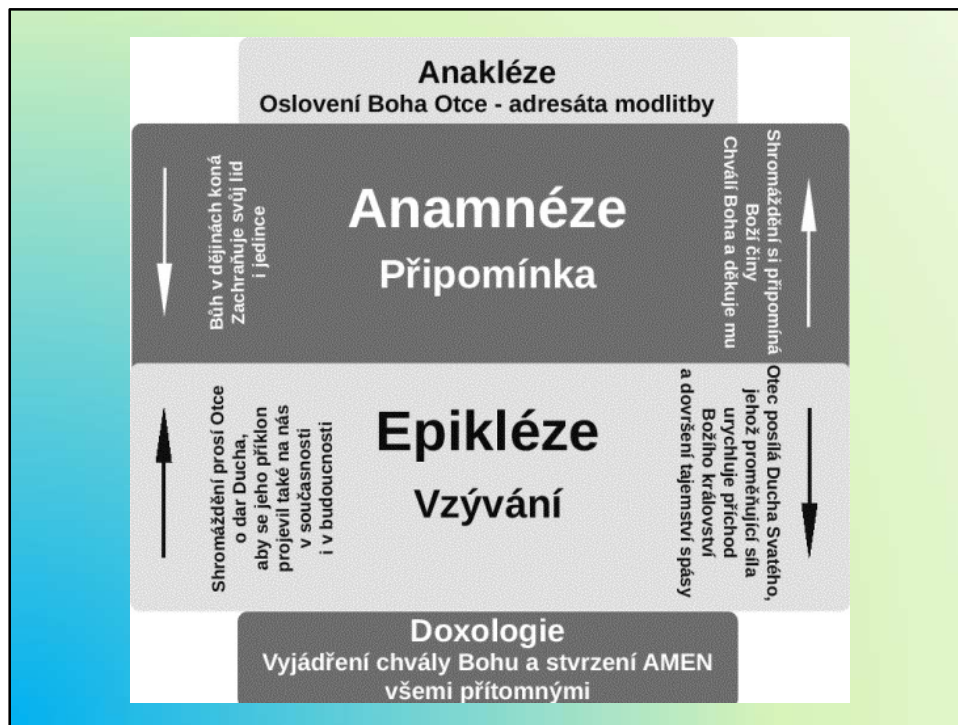
Víra se rodí z Božího slova a jím se živí (srov. Řím 10, 17). Katecheze o liturgii není pouhým výkladem obřadů, ale uvedením do porozumění jejímu tajemství (mystagogie), převáděním do života toho, co jsem přijali vírou (SC 10), spolupráce s Boží milostí, abychom ji nepřijímali nadarmo. Giglioni, s. 177

Kritéria:

- pohled víry (jinak rituály, nebezpečí magie)
- souvislost tématu s velikonočním tajemstvím a s poselstvím celé Bible (Boží plán spásy, Boží království)
- výchova k aktivní účasti věřících na slavení liturgie (jedinců a společenství)
- uvádění do slavení tajemství: metodou má být liturgická mystagogie (dějiny spásy – liturgické znamení – život člověka)
- vedení ke spolupráci s Boží milostí (odpověď člověka v životě)

- věrnost Bohu a věrnost člověku (od Boha k člověku a naopak)

Prameny: Giglioni, Zdeněk Demel: Animace liturgie

Tyto požadavky dokládá i struktura eulogických modliteb, které stojí v centru slavení svátostí:

dvě hlavní části: Anamnéze, Epikléze

Anamnéze: připomínka Božích činů ve prospěch člověka v dějinách spásy; lidé si je připomínají, chválí Boha a děkují mu.

Požadavek na katechezi: uschopnit člověka „připomínat si“ v liturgickém smyslu (viz koncept anamnetické katecheze)

Epikléze: vzývání Boha: aby se jeho příklon k člověku projevil i na nás, a to v současnosti i v budoucnosti. Bůh odpovídá: posílá Ducha Svatého, jehož proměňující moc urychluje příchod Božího království a dovršení naší spásy.

III.

**KATECHETICKÉ KONCEPTY
A JEJICH PŘÍNOS PRO LITURGICKOU
VÝCHOVU**

Metodologické koncepty

- Katechumenátní model katecheze
- Anamnetická katecheze
- Symbolická katecheze
- Mystagogie: transcendentální / liturgická / iniciační

- Konkrétní koncept:
 - Katecheze dobrého pastýře

Nastíníme několik konceptů, v nichž se můžeme inspirovat při utváření vlastního katechetického modelu. Každý z těchto konceptů rozvíjí určitý aspekt katecheze, která má vychovávat k aktivní účasti na liturgickém slavení a k životu z víry. Důvodem, proč nevedeme jen jediný přístup je skutečnost, že neexistuje jeden jediný katechetický přístup vhodný pro všechny lidi.

..

Prof. Kunetka k tomu uvádí:

Poslední koncil kategorii mysteria z liturgického slavení neodstranil, ale naopak ji zdůraznil, podpořil a posílil. Koncilní liturgická reforma není namířena „proti zbožnosti“, ale je impulsem k proměně zbožnosti. Mysterijní charakter liturgie není zajištěn a dovršen tím, že vyřadíme rozum, ale odhalíme jej tehdy, když pochopíme a v živém slavení zakusíme, že liturgické shromáždění obce je nosné, transparentní pro celebrativní zpřítomnění událostí dějin spásy.

Katechumenátní model katecheze

- „Křestní katechumenát tím, že je specifickou formací, jejímž prostřednictvím **je obrácený člověk přiveden až k vyznání křestní víry** během velikonoční vigilie, je modelem každé katecheze.“
- *(Poselství Božímu lidu ze 4. řádné biskupské synody, čl. 8; Řím, 30. 10. 1977)*

André Fossion SJ

Katechumenátní model

Jedním z autorů, který jej rozvíjí, je belgický katechetik André Fossion SJ. V CK jsme publikovali resumé z jeho článku s názvem „Katechumenát jako inspirativní model každé katecheze“. O katechumenátu: setkání o křesťanské iniciaci, ze všech vyšly sborníky.

Proč právě katechumenát?

- A. Fossion se odvolává na článek z Poselství Božímu lidu ze 4. řádné synody biskupů v Římě konané v roce 1976: „*Křestní katechumenát tím, že je specifickou formací, jejímž prostřednictvím **je obrácený člověk přiveden až k vyznání křestní víry** během velikonoční vigilie, je modelem každé katecheze.*“ *(Poselství Božímu lidu ze 4. řádné biskupské synody, čl. 8; Řím, 30. 10. 1977)*

Víme, že katechumenát je liturgicko-pastorační aktivitou církve. Tzn., že se zde nejedná pouze o intelektuální přípravu, ale soubor katechezí, které uvádějí do naslouchání a četby Písmu, modlitby, porozumění symbolickému jednání v liturgických úkonech, k životu z víry apod. Katechumenát obsahuje žehnání, exorcismy, obřady předání pokladu víry, obřad Efatha apod. To vše lze využít zejména v přípravě k dalším iniciačním svátostem, ale také v pastoračních programech např. v době postní.

Anamnetická katecheze

- Cíl: disponovat věřícího k takovému slavení, aby mohl zakusit účinky zpřítomňovaného Božího činu, a to ho vedlo k odpovědi na něj
- Podmínky:
 1. komunita je vyladěna na smysl toho, co dělá
 2. je schopna vstoupit do rituální modlitby a úkonů
 3. slaví rituál jakožto milující shromáždění učedníků, které je přesvědčeno o jeho pravdivosti (hluboká láska a vděčnost)
 4. nabízí sama sebe stejným způsobem, jakým se nabídl Ježíš

Anamnetická katecheze

Tento koncept dle mých informací u nás známý není. Informace o něm jsem čerpala z článku prof. Michaela Warrena, katecheta z Univerzity sv. Jana v New Yorku. Článek byl publikován v již zaniklém časopise biskupské konference USA s názvem The living light v roce létě 2004 (Interdisciplinární revue pro katolické náboženské vzdělávání, katechezi a pastorační službu mladým).

Před chvílí jsme hovořili o termínu Anamnéze – připomínka. Víme, že si nejen připomínáme, ale v liturgii je „zpřítomňováno“ Boží jednání ve prospěch spásy člověka. **Cílem anamnetické katecheze je disponovat věřícího k takovému slavení, aby skutečně mohl zakusit účinky tohoto zpřítomnění.**

Katecheta si musí být vědom toho, jak funguje lidská paměť a schopnost něco si připomínat. Určitě to není jen otázkou intelektu a verbálního poučení. Člověk má jednak „tělesnou“ paměť, ze které vyplývá, že celým svým tělem a duší vstřebává dění kolem sebe. Při formaci ve víře může dojít ke konfliktu mezi tím, co slyší jako ideál a co skutečně prožívá nebo prožil. To je jedno úskalí pro schopnost pravdivě prožít zpřítomňování Božích činů ve svátostech.

Anamnetická paměť souvisí s tzv. extatickou pamětí. Termín je odvozen od slova „extáze“ – tedy vytržení, nadšení, pocit velkého štěstí a radosti, blaženosti apod. Pamatujeme si to, co nemůžeme zapomenout, co nás přivedl až k „vytržení“.

Souvislostí mezi extatickou pamětí a liturgickou anamnézí se zabýval Karl Rahner. Šlo mu o to, aby liturgické zpřítomňování událostí spásy bylo opravdu účinné. Proto zformuloval podmínky, které jsou nutné k tomu, aby se eucharistie stala „láskyplnou

vzpomínkou na slavnost jednoty – agapé, kterou Ježíš slavil se svými učedníky noc předtím, než zemřel“:

1. komunita je vyladěna na smysl toho, co dělá
2. je schopna vstoupit do rituální modlitby a úkonů
3. slaví rituál jakožto milující shromáždění učedníků, které je přesvědčeno o jeho pravdivosti (hluboká láska a vděčnost)
4. nabízí sama sebe stejným způsobem, jakým se nabídl Ježíš

Když porovnáme tyto nároky s kritérii na liturgickou výchovu, uvidíme, že s nimi korespondují.

Symbolická katecheze

Hledání vztahu mezi:

- „znamením času“ (symbol pro aktuální skutečnosti života lidské společnosti)
- a symboly víry (z Bible, života a liturgie církve)

Výsledkem je interpretace života z pohledu víry a naopak porozumění víře skrze symboly života.

Metoda: dialog, kritické myšlení, hledání harmonie

Cíl: konkrétní pojmenování identity křesťana a křesťanského společenství v dnešním světě

The prophetic spirit of Catechesis (velmi zajímavá kniha, která je z části i na Google Book

Symbolická katecheze je formou katecheze, která dává do vzájemného vztahu „znamení času“ (tj. symbolické vyjádření pro důležité události lidského života a lidské zkušenosti) se symboly víry: z Bible, vyučování, života a bohoslužby církve. Symboly víry nás uschopňují interpretovat život a naopak symboly života nám pomáhají porozumět víře.

Symbolická katecheze integruje symboly života a víry do harmonie, dialogickým, kritickým a myšlení provokujícím způsobem. Taková katecheze zahrnuje člověka a společenství do hledání pravdy a identity, ne abstraktní pravdy, ale pravdy křesťanského života; ne abstraktní identity, ale, konkrétně, identity jako křesťana v dnešním světě. A hledání se nezaměřuje pouze na otázku Kdo jsem? ale na Kdo jsme my jako křesťanská komunita?

Symbolická katecheze: metoda

Metoda sestává ze čtyř kroků:

1. reflektování společné lidské zkušenosti
2. vzájemný vztah zkušenosti a symbolů víry
3. přechod od zkušenosti ke skutkům spravedlnosti (lásky)
4. společná modlitba a liturgické slavení

1. krok:

V symbolické katechezi společenství víry vedeno katechetou zkouší nebo rozebírá konkrétní běžné lidské zkušenosti. To vyžaduje společné studium podložené modlitbou a spravedlností, aby bylo porozuměno přirozenosti v hodnotě a účinku této zkušenosti jednotlivců a jejich společenství (rodina, přátelé, spolupracovníci, sousedi atd.). Společenství se ptá: Jak tento zážitek (ztráta práce, nemoc, chudoba, stárnutí) ovlivňuje naše životy? Jak to působí na druhé kolem nás? Co je morální nebo etickou výzvou této zkušenosti?

2. krok:

Lidská zkušenost nestojí osaměle. V katechezi neprožijeme nic bez propojení s vírou, ať už je to smrt milovaného, otřesení z přírodní katastrofy, svatba syna nebo dcery, nebo výhra v loterii. Kritická reflexe bez víry je určitě hodnotná, ale pokud se v určitém bodě neobrátil k rozpoznání Božího zjevení skrze církve, není katechezí.

Symbole křesťanské víry zahrnují všechny akce, pravdy, rituály a lidi, kterými církve vyjadřuje svou víru v Ježíše jako Pána. Biblické symboly jsou normotvorné a přednostní symboly ve společenství víry, které nazýváme církví. Bible je, jak Karl Rahner často říká „církevní knihou“. Bible popisuje zážitky našich židovských a křesťanských předchůdců, byla napsána našimi předky a akceptována, proklamována, uchována a kanonizována církví. Dogmatické symboly, zejména vyznání víry, historie církve, a svědectví křesťanských hrdinů a hrdinek jsou také symboly víry. Liturgické symboly, zejména liturgické shromáždění se svými obřady a

slovy při vysluhování svátosti, vyjadřuje víru církve a povolává nás k proměně. Tyto symboly pomáhají a prokazují pravost kulturní interpretace zážitku (např. péče o nemocné). Ozřejmují že vede ke svobodě osobní i ke svobodě společenství. Mohou konfrontovat kulturní mínění (asistovaná sebevražda), signalizující že kulturní mínění vede k dehumanizaci a podmanění. Symboly víry nám pomáhají rozšířit význam běžných denních zkušeností.

Symbolická katecheze je služba, ve které se společenství snaží pochopit jak jsou naše životy propojeny s naší vírou a jak víra dává smysl našim životům.

3. krok:

Třetí krok přivádí společenství k odklonění se od sebe samých k potřebným. Pokaždé při církevním shromáždění, opustíme své vlastní zájmy a zaměříme se na potřeby ostatních. Když synoda biskupů při generálním shromáždění mluvila o spravedlnosti, mluvila jednoznačně:

„Akce jménem spravedlnosti a spolupráce na přeměně světa se nám plně zjeví jako podstatná dimenze učení Evangelia nebo, jinými slovy, jako misie církve pro spásu lidské rasy a její osvobození z každé tíživé situace“. Jednání jménem spravedlnosti je základním vyjádřením křesťanské víry. Právo není pro křesťanské společenství předmětem volby, ale povinností.

4. krok:

Společná modlitba je prioritou a vrcholem celého setkání při katechezi. Je tím, k čemu všechny ostatní aktivity směřují. Vše, co předchází, je přípravou pro modlitbu. Ve společné modlitbě se budování společenství, hledání významu skrze symboly víry a konání spravedlnosti stává jedním společným činem – odpovědí na Boží konání. Společné liturgické slavení je také prioritou v životě křesťanského společenství. Byla základní charakteristikou po dlouhé věky pro Židy i pro křesťany. Ježíš představil sám sebe v synagoze během bohoslužebného shromáždění. Četl z proroků během této bohoslužby. Během svého života přicházel do Jeruzaléma slavit veliký židovský svátek Velikonoc.

Ježíšovo společenství učedníků se podílelo na místní modlitbě v synagoze a potkávali se pravidelně při jejich vlastním rituálu „lámání chleba“. Křesťané slaví život-smrt-zmrtvýchvstání Krista při velikonočním hostině, kterou nazývali „lámání chleba“. Uchovávají den vzkříšení jako svatý den modlitby a jak míjejí dekády a století, společenství zachovávají celý rok svatý skrze jednotlivé liturgické doby: Advent, Půst, Velikonoce, Letnice a Mezidobí. Avšak nejsou to jen období, ale dokonce hodiny dne, jež církev posvětila společnou liturgickou modlitbou. Časně ráno se shromažďuje k „ranní modlitbě“ a uzavírá den „večerní“ a později „noční“ modlitbou. Společná modlitba skrze liturgické slavení je základem křesťanského života. Nemůžeme si opravdu představit křesťanský věřící společenství bez liturgického slavení.

Mystagogie

- Mystagogie transcendentní
- Mystagogie iniciační
- Mystagogie liturgická

Mystagogie transcendentní:

Karel Rahner, transcendentální zkušenost člověka – transcendentální mystagogie. Pokud současný člověk slyší slovo „Bůh“, může jej přijmout a reflektovat pouze tehdy, když zároveň zakouší, že je osloven a zasažen ve své vlastní „transcendentální zkušenosti“. Mystagogický proces tajemství Bůha neřeší, ale vede k tomu, abychom se mu otevřeli v jeho nepochopitelnosti. V dalším kroku pak odkrýváme a zakoušíme jej jako tajemství absolutní láskyplnosti. Praktický význam této mystagogie je např. v tom, že motivuje a podněcuje člověka, aby přijal tajemství svého života (a jeho svobodu) jako ten, který je stvořen jako obraz a podoba Boha a také aby dával život a ujímal se života druhého v omezené míře své existence. Nejde jen o předání zkušenosti transcendence, ale o odhalení jejího smyslu.

Transcendentální mystagogie představuje základ pro mystagogii liturgickou. **V liturgii se totiž slaví Boží čin spásy a vykoupená svoboda člověka** (Kunetka, s. 4)

Mystagogie iniciační: je nám nejlépe známá. Jde o poslední fázi procesu křesťanské iniciace, kdy jsou neofyti uváděni do smyslu toho, co ve svátostech prožili. Tato mystagogie má tradici již v prvokřesťanské době.

Mystagogie liturgická

Liturgická mystagogie

- specifický výklad liturgického dění, který má přivést k hlubšímu chápání a prožitku mystéria: tj. Božího působení v dějinách spásy, které je díky působení Ducha Svatého zpřítomňováno v liturgickém úkonu a je prožíváno účastníky liturgie
- úkolem liturgické mystagogie je pomoci člověku, aby se stal aktivním účastníkem liturgického dění

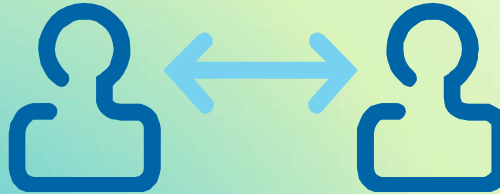
Metoda liturgické mystagogie

- Oblasti LM - Sacramentum caritatis, čl. 64:
 1. Interpretace liturgických obřadů ve světle dějin spásy
 2. Uvedení do smyslu jednotlivých znamení
 3. Vysvětlení obřadu v souvislosti s křesťanským životem

lex credendi - lex orandi - lex vivendi

1. Typický příklad: Modlitba při žehnání vody; oleje (kde to je uvedeno – Cesty katecheze, pomůcky) – pustit kousek modlitby při žehnání vody.
2. Příklad: Efatha – obřad „otevři se“ – prvokomunikanti, v souvislosti s uzdravením hluchoněmého
3. Příklad: Smysl obětního průvodu a modlitby nad dary. „Je to plod země a plod lidské práce“; úkon kajícího (přiznání a vyznání viny)

Aktéři mystagogického procesu

MYSTÉS (objekt procesu)

- věřící, kteří již liturgii slaví

MYSTAGOG (subjekt procesu):
kněží, jáhni
pastorační asistenti
katecheté, rodiče apod.

spolupráce s Duchem Svatým
zkušenost liturg. prožitku

Poznání Boha nikdy nekončí, proto jsou ti, kteří jsou subjektem procesu také neustále jeho objektem.

Jednotlivé etapy uvádění do porozumění liturgickému slavení

1. krok: pozitivní hodnocení tohoto stvoření a lidské tělesnosti, VDĚČNOST (spiritualita stvoření)
2. krok: oblast lidské kultury – např. archetypální jednání (omývání, mazání olejem, společné jídlo...) PŘÍTOMNOST BOŽÍ

Liturgie církve předpokládá, přejímá a posvěcuje prvky stvoření a lidské kultury tím, že jim udílí důstojnost jako znamení milosti, nového stvoření v Ježíši Kristu.

Viz Kunetka s. 8

Příklad tohoto postupu najdeme např. v Metodice pro 7. třídu, která má název „Rosteme ve víře“. Zde jsou představovány jednotlivé přírodní prvky, jejich přirozená symbolika, užití v lidské kultuře a poté se pracuje s biblickými texty a liturgickými modlitbami, které svědčí o tom, že tyto prvky pocházejí od Boha.

Jednotlivé etapy uvádění do porozumění liturgickému slavení

3. krok: slavení ZNAMENÍ SMLOUVY – symboly velkých činů, které vykonal Bůh pro svůj lid (obřízka, pomazání a posvěcení králů a kněží, paschy) – PŘEDOBRAZ SVÁTOSTÍ NOVÉ SMLOUVY
4. krok: ZNAMENÍ PŘEVZATÁ KRISTEM – nový význam znamením Staré smlouvy (beránek, odchod Židů z Egypta)

Viz Kunečka s. 8

Jednotlivé etapy uvádění do porozumění liturgickému slavení

5. krok: SVÁTOSTNÁ ZNAMENÍ – působení Ducha Svatého.

Svátosti očišťují a přivlastňují si znamení a symboly vesmíru a společenského života.

Jsou naplněním typů a předobrazů Staré smlouvy.

Znamenají a uskutečňují spásu, kterou zjednal Kristus;

předem zobrazují a předjímají nebeskou slávu.

Viz Kunetka s. 8

PRAKTICKÉ UKÁZKY

- Interpretace liturgických obřadů ve světle dějin spásy
- Uvedení do smyslu jednotlivých znamení
- Vysvětlení obřadu v souvislosti s křesťanským životem

www.cestykatecheze.cz

kc.diecezchk.cz (nedělní liturgie)